

مقدمه

تخیل، داستان و ایمان

مفهوم «ادیان ساختگی»^۱ بسیار ناراحت کننده است، چرا که با فهم سنتی از دین در تعارض است؛ می‌دانیم که ادیانی نظیر یهودیت، مسیحیت و اسلام ریشه در وحی الهی دارند و ادیانی همچون هندوئیسم نیز بنیانگذارانش شناخته شده نیستند، اما تقدس آنها غیر قابل انکار است. این مفهوم همچنین واجد این معناست که آموزه‌هایی که هم جدید هستند و هم به عنوان محصول تخیل انسان پذیرفته شده‌اند، شایسته‌ی عالی‌ترین نامگذاری «دین» هستند. از آغاز قرن نوزدهم در غرب و کشورهای نظیر ژاپن تمایل بسیار زیادی به ایجاد ادیان جدید پیدا شد. بسیاری از آنها عمر کوتاهی داشته و بر دین و فرهنگ غالب، تأثیر کمی گذاشته یا اصلاً نگذاشته‌اند. بعضی نیز افراد نوکیش مشتاقی پیدا کرده، ساختارهای سازمانی رسمی تری تشکیل داده و سرانجام جایگاه نه چندان در خور توجهی در بازار معنوی جامعه‌ی معاصر به دست آورده‌اند.^(۱)

تحقیقات کمی در مورد ادیانی که ساختگی بودن خود را اعلام می‌کنند، در غرب صورت گرفته است. این موضوع قابل درک است زیرا آنها شبکه‌ی سنت‌هایی را که پیرامون ایجاد ادیان جدید وجود دارد، آشکارا نادیده گرفته و مایلند آموزه‌ی جدید خود را به یکی از سنت‌های دینی از قبل موجود ارتباط دهند. استدلال آنها این است که آموزه‌ی مزبور واقعاً «جدید» نیست، بلکه بیان معاصر بخشی از حکمت باستان و معتبر ساختن کتب مقدس جدید با داعیه‌های مفصل در مورد خاستگاه خارجی

---

1. Invented religion

آنها، همچون ترجمه، هدایت و ثبت دیدگاه‌هاست.^(۲) ادیان ساختگی اینگونه استراتژی‌های مشروعیت را ردّ می‌کنند. دین ناسازگرای^۱ در سال ۱۹۵۷ در یک سالن بولینگ در کالیفرنیا توسط کری تورنلی (عمر خیام رون هرست) و گِریگ هیل (مالاکلیپس کوچکتر)^۲ به وجود آمد و پرستش اریس^۳، الهه آشفتگی و ناسازگاری یونان باستان را تشویق میکرد. ناسازگرای، داستان را در قانون شرع می‌گنجاند (سه گانه روشنگری از رابرت آنتون ویلسون و رابرت شیا)^۴ و منتقدان آن را در کل به عنوان یک «دین نقیضه»^۵ طبقه‌بندی می‌کنند. هرچند، ناسازگرایان مأوایی را درون کافرکیشی مدرن پیدا کرده و موضع کلامی^۶ پیچیده‌ای اتخاذ کرده‌اند، موضعی که طنین هجوآمیز و آشوبگرانه کتاب مقدس کلاسیک آن، یعنی

1. Discordianism

2. Kerry Thornley (Omar Khayyam Ravenhurst) and Greg Hill (Malaclypse the Younger)

3. Eris

4. Robert Anton Wilson and Robert Shea's *Illuminatus! Trilogy*

5. Parody religion:

یک دین تقلیدی و ساختگی است که قوانین، باورها و حق به جانب بودن دین‌های دیگر را مسخره می‌کند، یک دین تقلیدی می‌تواند تقلیدی از چندین دین یا فرقه مختلف در آن واحد باشد. یا می‌تواند دین خاصی را هدف نگیرد و به شوخی با باورهای دینی بپردازد. در برخی دین‌های نقیضه مثل «کلیسای ساب‌جنیوس - SubGenius» تلاش در شوخی برای گردهم آوردن افراد همفکر است. درحالیکه برخی دیگر از دین‌های تقلیدی باورهای دینی را که خنده‌دار می‌دانند، هدف طنز قرار می‌دهند. شیوه رایج دین‌های نقیضه به این صورت است که نقض و نقیضه برهان‌های طرفدار-دین برجسته می‌شوند، با این استدلال که اگر بتوان از برهانی به سود دین ساختگی استفاده کرد، منطق دین اصلی هم نقض می‌شود-م: ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد.

6. Theological position

اصول ناسازگاری^۱ را بد جلوه می‌دهد. علاوه بر این، معرفی دین ناسازگرا در سایت‌های اینترنتی (نظیر یاهو) به عنوان یک «دین نقیضه»، در سال ۲۰۰۱ باعث اعتراض‌های ایمیلی ناسازگرایانی شد که به دنبال جایگاهی بودند که ادیان «اصیل» داشتند. یکی اعتراض کنندگان می‌نویسد «من از شما می‌خواهم ما را جزو بقیهٔ ادیان مقوله‌بندی کنید، یا به من بگویید معیارهای تبدیل شدن به یک دین «اصیل» چیست، تا شاید بتوانم نشان دهم ناسازگرای این معیارها را دارد. این موضوع پرسش‌های شگرفی را برای مطالعهٔ دانشگاهی طرح کرد تا تلاش شد تعریفی از «دین» ارائه شود، که به طور کلی پذیرفته شود. همچنین سابقهٔ مطالعهٔ دانشگاهی نشان می‌دهد که از تعریف‌های محدود کننده (مبتنی بر مسیحیت به عنوان تنها دین هنجاری) به سمت تعریف‌های کلی‌تر و جامع‌تر حرکت می‌کند (همچنانکه سلطهٔ مسیحیت در فرهنگ غربی کاهش یافته و آگاهی از ادیان «دیگر» افزایش می‌یابد). با توجه به سابقهٔ تحقیق، نه فقط امکان، بلکه احتمال دارد به حساب آوردن ناسازگرای به عنوان «دین اصیل»، از نظر تحقیقی موجب ارزیابی اساساً متفاوتی از آن شود.^(۳)

کلیسای جهانیان رابطهٔ ملموس‌تری با داستان دارد، چرا که بنیانگذاران آن تیم زل (اکنون با نام جدید اوبرون زل-رونهارت) و ریچارد لانس کریستی^۲ بودند و آن را نمونهٔ واقعی کلیسای تخیلی با نام مشابهی در رمان رابرت آی. هینلین، با نام غریبه‌ای در سرزمین عجایب^۳ می‌دانستند. با این حال، بیش از چهل سال پس از آنکه تیم زل، در سال

1. Principia Discordia (1965)

2. Tim Zell (now Oberon Zell-Ravenheart) and Richard Lance Christie

3. Robert A. Heinlein's novel Stranger in a Strange Land (1961)

۱۹۶۸، کلیسای جهانیان را به طور رسمی به عنوان یک دین ثبت کرد، نفوذ این کلیسا افزایش یافت. این دین با تمرکز زیست معنوی‌اش بر گایا^۱ و انجام دادن مراسم و جادوگری به بخشی از احیای کافرکیش گسترده‌تر تبدیل شده، طوری که ریشه‌داستانی آن را به راحتی نمی‌توان تشخیص داد. کلیسای ساب‌جنیوس در سال ۱۹۷۹ تأسیس شد، زمانی که کتابچه ساب‌جنیوس، با نام نامساوی با یک^۲ منتشر شد. هرچند بنیانگذاران آن، رورند ایوان استنگ و دکتر فیلو دروموند^۳، مدعی‌اند که تاریخ تأسیس آن سال ۱۹۵۳ است (یک سال پیش از تأسیس کلیسای ساینتولوژی توسط ال. ران هوبارد) و پیامبر/خدايگانش^۴، جی. آر «باب» دابز^۵، فروشنده سرمایه‌گذار به سبک دهه ۱۹۵۰، از روش هابارد در تجارت تقلید می‌کند. این کلیسا در طول سه دهه فعالیت خود پیروان زیادی در بین دانشجویان کالج و دانشگاه در ایالات متحده، هنرمندان، نویسندگان و خرده فرهنگ‌های اینترنتی پیدا کرده است. واکنش‌های انتقادی به کلیسای ساب‌جنیوس، که دین به حساب می‌آید، کاملاً تحقیرآمیز بوده است. برچسب توهین‌آمیز «دین نقیضه»، در واقع نوعی اظهار نظر مؤدبانه است. به نظر بعضی از اشخاص، جی. آر. باب دابز «معلم کند ذهن ساب‌جنیوس»، «به معنای دقیق کلمه، فرد بی‌ارزشی» است. پیروان او

۱- زمین، عنصر نخستین که سلاله خدایان از آن به وجود آمده؛ گایا پس از کائوس 1. Gaia: (آشفستگی) و پیش از اروس (عشق) به دنیا آمد-م.

2. The SubGenius Pamphlet # ۱

3. Doctor Philo Drummond

۴- عنوان پیامبر به نوآوران دینی-شبه دینی در بین نویسندگان غربی امر رایجی است که با عقیده مترجم کتاب ناسازگار است، اما به دلیل اصل «امانت‌داری در ترجمه»، لازم است اصل مطلب آورده شود-م.

5. J.R. 'Bob' Dobbs

«کشیش‌های کم تجربه‌ای هستند که به واقعی بودنش تظاهر می‌کنند.» با این وجود، کلیسای ساب‌جنیوس با استفاده از نقیضه و طنز، از ماتریالیسم، دین رایج و جامعه غربی انتقاد موشکافانه‌ای کرده، شیوه دیگری را برای زندگی ارائه می‌دهند. آنها به دنبال احیای آزادی، خلاقیت و مشارکت در حیات اجتماعی هستند.

اعتراضات پی در پی در خصوص مخالفت با بردگی، به‌یازای دریافت مزد، ماده‌گرایی و مصرف‌گرایی، ناسازگرایی، کلیسای جهانیان و کلیسای ساب‌جنیوس را با یکدیگر پیوند می‌دهد، هرچند تحلیل آنها از مسائل با هم متفاوت است. این کتاب همچنین به سه «دین ساختگی» جدیدتر، یعنی جدیسم، ماتریکسیسم و کلیسای هیولای اسپاگتی پرنده^۱ می‌پردازد. چنین اعتراضاتی همچنان وجود دارد، گرچه موضوع اعتراض تغییر کرده است. این سه دین ساختگی از جنبش‌های قرن بیست و یکم هستند؛ جدیسم بر اساس فیلم‌های جنگ ستارگان جورج لوکاس^۲، با نوعی فعالیت ایمیلی در کشورهای انگلیسی‌زبان در دوره پیش از سرشماری سال ۲۰۰۱ در استرالیا، نیوزیلند، کانادا و بریتانیا سرعت گرفت؛ ماتریکسیسم بر اساس فیلم‌های سه‌گانه ماتریکس، اثر لری و آندی واکوفسکی^۳ در سال ۲۰۰۴ به وجود آمد؛ و کلیسای هیولای اسپاگتی پرنده توسط بابی هندرسون^۴ در سال ۲۰۰۵ تأسیس شد. شالوده جدیسم و ماتریکسیسم بر این اصل استوار است که ارزش‌هایی که در داستان‌های علمی تخیلی سینمایی به تصویر کشیده می‌شوند، «واقعی» تر هستند و

-
1. Jediism, Matrixism and the Church of the Flying Spaghetti Monster
  2. The Star Wars films of George Lucas
  3. The Matrix trilogy of films by Larry and Andy Wachowski
  4. Bobby Henderson